
BOEKBESPREKINGEN

Edward Winslow Gifford, *Californian Anthropometry*. (University of California Publications in American Archaeology and Ethnology, Vol. 22, No. 2, pp 217-390, plates 2-53, 3 maps. Berkeley, California 1926).

Het verschijnen van een omvangrijk werk over de somatische anthropologie der Indianen in de V. S. is iets zóó zeldzaams, dat deze bijdrage van G. een uitvoerige bespreking verdient. Een nagenoeg alle stammen omvattend werk over de lichaamskenmerken der levende Californische inboorlingen ontbrak nog. Onder de voorgangers van G. en zijn vele medewerkers zijn vooral Boas, Hrdlicka, Lucien Carr en Oetteking te noemen. Deze allen beschreven echter meer bepaalde groepen van levenden en schedels. Gifford is curator van het Museum of Anthropology der Universiteit van Californië te San Francisco en, hoewel bekend door zijn uitmuntende ethnologische studies, zooals die aangaande de Miwok-Indianen, geen anthropoloog van vak. Dit blijkt uit zijn eigen beken-tenis in een aan mij gericht schrijven. Het is van groot belang dit in het oog te houden bij de beoordeeling dezer *Anthropometry*. Amateurswerk dus, hoewel in den besten zin. Dit blijkt al dadelijk uit het feit, dat men nergens vermeld vindt volgens welke methode of school G. gemeten heeft. Een ander punt van gewicht, waarmee de lezer heeft rekening te houden is, dat het in *Anthropometry* verwerkte materiaal in den loop van twintig jaren werd bijeengebracht door verschillende „members of the Department of Anthropology” der Universiteit, dus „largely a departmental rather than an individual product”. En niemand van die medewerkers was physisch anthropoloog. Zoo iets komt meer voor in de V. S.; men denke aan Gould's statistieken van soldaten en Boas' immigranten. Tot aanbeveling strekt die manier van werken niet, want ten spijt van alle nauwgezetheid blijven de persoonlijke fout en de afwijking der instrumenten bestaan. Op mijn verzoek om opheldering deelde G. mij per brief mede, dat hij zijn eerste instructies van prof. A. L. Kroeber (ook al geen anthropoloog) had ontvangen, en „additional training” van L. R. Sullivan. Dit geeft weer vertrouwen evenals het feit, dat Hrdlicka de techniek van G. gecontroleerd heeft tijdens diens verblijf te Washington: „it proved to be approximatively identical with his”. Aangezien nu H. indertijd bij Manouvrier onderricht genoot, is het hoogstwaarschijnlijk dat G.'s meetpunten over het geheel die der Broca'sche school zijn. Meerdere zekerheid kan ik niet geven. G. gaf mij den draad van Ariadne in handen omdat ik er om verzocht. Den lezer die dit richtsnoer mist, zal het zonderling te moede zijn in dit labyrint van vele duizenden cijfers. Trouwens de bestudeering van *Anthropometry* vordert veel geduld en groote aandacht. De geheele opzet van het werk is onpractisch door de gedeeltelijk ongewone en catalogusachtige wijze van publicatie der cijfers enz. Ook de indeeling van de stof valt niet te roemen. Een algemeene opgaaf van het totaal aantal gemeten Indianen is niet te vinden. De lezer moet zich de moeite getroosten dit voor iederen stam afzonderlijk na te gaan; en voor hoofd, gelaat, neus, gestalte enz., enz., is het aantal dikwijls verschillend. Naar frequentie-statistieken of percentages van waargenomen descriptieve kenmerken, zooals epicanthus (p. 324—325) of prognathisme (p. 339—340) zoekt men tevergeefs. Dat alles kan de lezer zelf nagaan en berekenen, indien hij er lust in heeft. Ik kreeg soms het gevoel van verdwaald te zijn geraakt in de dorre Mohave Desert, om hier een Californisch beeld te gebruiken. Ofschoon het onmogelijk is, hier den inhoud van *Anthropometry* in bijzonderheden na te gaan, wil ik toch op het voornaamste van dit moeilijke onderzoek wijzen.

In het Californië der V. S. waren of zijn niet minder dan over de honderd (!) verschillende volkjes of kleine volksgroepen, behoorend tot zestien taalfamilies. Deze opgaaf bij G. klopt niet met die van Kroeber (*Handb. Ind. Calif.* 1925) zonder dat ik hier kan nagaan, waaraan dit ligt. Het is evenwel zeker, dat de verscheidenheid van stammen in Californië in verhouding tot de oppervlakte buitengewoon groot is. Onder de voornaamste of meest bekende stammen noem ik slechts de Hupa, Yurok, Yuki, Modoc, Pomo, Wintun, Maldu, Miwok, Mohave. Die gansche Indiaansche bevolking van C. beliep, volgens den census van 1910, slechts 16,350 koppen. Het is meer dan waarschijnlijk, dat dit getal sedert de laatste vijftien jaren nog is geslonken.

De drie bij *Anthropometry* behorende kaarten geven 1°. een overzicht van de oorspronkelijke en gedeeltelijk nog huidige woonplaatsen der verschillende stammen, waarvan sommige slechts uit 100 koppen bestaan; 2°. de verspreiding van den index cephalicus van levenden en schedels gecombineerd; 3°. de verspreiding der physische typen id. Vooral de beide laatste kaarten zijn instructief, ook wanneer men die met kaart 1 en de linguistische kaart bij Kroeber vergelijkt.

G. verdeelt de levende Indianen in drie hoofdtypen: Yuki, West-Mono en Californische. Dit laatste type vervalt in drie subtypen: smalneuzig, breedneuzig en hoog van gestalte. Het Californische type is het meest verspreide en daaronder weder het smalneuzige. Bij het Yukitype varieert de ind. ceph. van 76—79; de ind. facialis van 75—76; de ind. nas. van 82—87; de lichaamslengte der m. van 154—157 c.M.; der vr. van 143—157. Het W. Monotype schijnt slechts tot de volksgroep van dien naam te zijn beperkt; ind. ceph. 76; ind. fac. 83; ind. nas. 78; lichaamsl. m. 165; vr. 156 c.M. Het Californische type kenmerkt zich o.a. over 't geheel door sterke brachycephalie, tot 90 toe (Klamath). Kunstmatige afplatting van den schedel draagt daartoe ongetwijfeld bij. Een overgangsvorm tusschen het Yuki- en het breedneuzige Californische type vertoonen de Noordelijke Pomo-Indianen. G. citeert hier en daar door mij gevonden cijfers in verband met zijn Californische type. Ik moet er op wijzen, ook omdat G. er op aandrong, dat de gemiddelde lichaamslengte mijner Mohave-vrouwen niet 173 c.M. (een onmogelijk cijfer), maar 165 c.M. bedraagt. Ofschoon G., volgens zijn eigen verklaring, met mijn *Mélanges anthropologiques* No. VI, 1re partie (*L'Anthropologie*, t. XXVIII, 1917, p. 147) bekend was, gebruikte hij alleen mijn Engelsche publicatie van 1892, die, helaas, wemelt van drukfouten.

Pag. 241—249 en 347—389 bevatten meetcijfers van osteologisch materiaal, afkomstig zoowel van het vasteland als van de eilanden aan de kust. Op vijf mooie platen met tien figuren vindt men schedels volgens het plan alvéolo-condyliën afgebeeld. G. meent naar den beenderenschedel niet minder dan zeven typen te moeten onderscheiden, waarvan twee op de eilanden Santa Barbara en Santa Catalina voorkomen. Drie of vier van die typen zouden met het levende Californische type overeenkomen. Heel duidelijk en overtuigend lijken mij sommige dezer vergelijkingen niet. Evenwel moet erkend worden, dat G.'s gemiddelde ind. ceph. (78) van het S. Barbaratype met de door Oetteking gevonden individuele cijfers vrij wel overeenstemmen. De vier op p. 388 genoemde schedels van Todos Santos (Baja California) staan geheel afzonderlijk; hun naaste verwanten zijn te vinden in Brazilië en Ecuador onder het oude Lagoa Santa-ras.¹⁾

¹⁾ Ik zag deze merkwaardige schedels te S. Francisco in 1906, kort vóór zij door de aardbeving vernietigd werden. Zij kenmerkten zich, evenals alle andere uit Z. Baja Calif., door buitengewone homogeniteit, zeer sterke dolichocephalie en hypsistenocephalie. Deze en andere overblijfselen van het Lagoa Santa-ras zijn, naar tijdsorde, o.a. door de Quatrefages, ten Kate, Sören Hansen en Rivet beschreven. Laatstgen. grondt zijn hypothese van Melanesische immigratie in Amerika voornamelijk op boven-gen. osteologisch materiaal.

Ten einde een vergelijking van schedel- en hoofdindex mogelijk te maken heeft G. den eersten „raised two points”. Dit is en was wel vrij algemeen gebruikelijk, maar zooals ik ter gelegenheid van prof. Kleiweg de Zwaan's studie over schedels van Mentawai meen te hebben aangetoond, als vaste regel onjuist. De verhouding tusschen beide indices verschilt sterk in de ethnische groepen. Trouwens hetgeen G. zelf zegt (p. 249), nl. dat er tusschen levende en doode Yuki geen verschil is, terwijl de levende Noord-Paiute „have a cephalic index three points higher than the dead”, bewijst het willekeurige der twee-eenheden-theorie. De omzetting van den neusindex bij levenden en aan den schedel is nóg ingewikkelder en de door G. aangenomen equivalenten kunnen, behoudens nadere uiteenzetting, niet als vaste regel gelden.

In het hoofdstuk *Relations with extra-Californian types* wijst G. er o.a. op, dat Boas in Britsch Columbia een type aantrof, hetwelk met dat der Yuki te vergelijken is. De door B. gemeten Kust-Tinneh komen sterk overeen met G.'s Californisch type. Ook de Hupa doen aan genoemde Tinneh denken. De Kwakiutl en Shuswap van Boas herinneren aan het smalneuzige subtype van het Californische type. Hrdlicka heeft er reeds op gewezen, hoe opvallend het is, dat noch in Arizona, evenmin als op het Californisch Schiereiland en in Sonora typen worden gevonden welke met die van Alta California overeenkomen, altijd met uitzondering der Missie-Indianen, die op Mohaves gelijken. In Centraal Mexico daarentegen komen verschillende volken voor „who in many features approach the Californians to such a degree that an original identity must be held as probable”. En Hrdlicka noemt de Otomi, Azteken en Tarahumare. Vooral in verband met genoemd hoofdstuk doet de lezer wel de voortreffelijke afbeeldingen van levende Indianen in *Anthropometry* (47 platen met 188 figuren) te bestudeeren, want zij bevestigen die uitspraak ten volle. Reeds vóór ik p. 253 gelezen had, meende ik bij de beschouwing der platen oude bekenden uit Anahuac terug te zien. Maar er zijn ook andere gelijkenissen, veel verder weg. De Yurok man en vrouwen op pl. 7 en 8 doen bv. tegelijk denken aan Noord-Chineez en aan het „klassieke” Indianentype, dat men vooral op de prairiën vindt. Uit een aesthetisch oogpunt staan zij vooraan, evenals de Eastern Mono-man (pl. 42), die in gelaatsbouw op een Yaqui gelijkt, hoewel hij sterk brachycephaal is. Over 't geheel toch zijn de Californische Indianen (o.a. met uitzondering van de Yuma-stammen) een leelijk slag menschen, zelfs wanneer men in aanmerking neemt, dat kleurlingen door photographie bijna altijd verliezen, er zelden of nooit „geflatteerd” afkomen. De Achomawi jongeling (529, pl. 137) gelijkt frappant op een Yagan, dien ik te La Plata van nabij gekend heb. Hij vertoont met de in *Anthropometry* afgebeelde typen van andere Achomawi, van Hupa, Yurok, Klamath en Atsugewi vooral, een onmiskenbaren Mongoloïden habitus; de Western Mono 627 is m.i. een gedegeneerd individu; 628 van denzelfden stam en de Southern Miwok vrouw 617 waarschijnlijk eveneens. In ieder geval komen zij mij voor abnormaal te zijn, dus niet op hun plaats in de algemeene reeks. De leek zal bij het bekijken van verreweg de meeste portretten in dit boek niet vermoeden, dat hij Amerikaansche Indianen voor zich heeft. En aan den anderen kant zal, dunkt mij, de meest verstokte aanhanger van de raseenheid der Amerikaansche inboorlingen, door deze beschouwing tot inkeer komen. B.v. tusschen typen als de Wailoki (225 en 231, pl. 5), Northern Yana mannen (pl. 20) en Northern Miwokman (709, pl. 27) en de welgemaakte, reusachtige figuren, zooals ik er onder de Cheyennes, Arápahoes en Patagoniërs heb aangetroffen, ligt een diepe kloof. Trouwens ook een blik op de meetcijfers en de descriptieve kenmerken in *Anthropometry* bevestigen deze bewering ten volle.

Onder verwijzing naar het reeds in den aanvang gezegde, meende ik deze uitvoerige bespreking van Gifford's werk te moeten wijden, want niettegenstaande mijn kritische opmerkingen, heeft *Anthropometry* wel degelijk betrekkelijke

waarde voor de wetenschap, vooral als poging op groote schaal tot nadere classificatie der Californische inboorlingen. Summa summarum: de algemeene indruk is, ook als uitgave, die van een uitnemend verzorgd boek, en conscientieus, rustig werk, al is het dan ook van een niet-vakman. Aan het ernstig streven van Gifford en de „utmost accuracy” van Miss Leona Cope, die de gemiddelden berekende en de reeksen samenstelde, valt niet te twijfelen.

H. TEN KATE.

Het Karakter der Massa, door Dr. M. C. van Mourik Broekman. Nummer 3, serie II der religieus-socialistische vragen, uitgavenreeks van de arbeidersgemeenschap der „Woodbrookers in Holland”. 73 blz.

Daar het de bedoeling is dezer religieus-socialistische vragen alles wat op maatschappij, politiek, moraal, kunst, levensbeschouwing betrekking heeft te behandelen, zooals het leeft „in de kringen der arbeiders, belicht van uit de religieuze gedachte, die de socialistische insluit,” is het even begrijpelijk als lofwaardig, niet alleen dat ook het hier behandelde onderwerp een beurt heeft gekregen, maar ook dat het zoo behandeld is. Helder en overzichtelijk wordt het belangrijke onderwerp toch op zulk een wijze ingeleid, dat het milieu waarvoor het hier bestemd is, haast gedwongen is leering eruit te trekken. Die positieve verdienste zou tevens de beteekenis kunnen hebben, dat alles wat hier maar eenigszins aan twijfel onderhevig was, terzijde was gelaten en alleen het wetenschappelijk-vaststaande besproken was. Gratuite mededeelingen als omtrent het verschil tusschen massa en menigte (blz. 7), verklaring van de leidbaarheid der massa (blz. 23), verschil tusschen instinct en intuïtie (blz. 35) hadden beter vermeden gebleven. Daarentegen had men weer andere punten liever niet gemist. Naast de goedgelukte poging om behalve directe behandeling van het onderwerp ook enkele levensgebieden te bespreken, waarop het leven der massa tot uiting komt, ware eenige uitbreiding in meer volkpsychologische richting misschien wel aangewezen geweest. Maar een en ander ontnemt niets aan de waarde van het overigens verdienstelijke boekje.

H. L. A. V.

Major Leonard Darwin: The Need of Eugenic Reform. 529 blz. John Murray, London, 1926.

Het was wel te verwachten, dat een boek over Eugenetiek van Leonard Darwin doordrongen zou zijn van de beginselen, waarop zijn vader bijkans zeventig jaar geleden zijn „Oorsprong der Soorten” heeft opgebouwd. In 1912 voorzitter van het eerste eugenetisch congres te London, sedert 1921 voorzitter der Internationale eugenetische Commissie, heeft Leonard Darwin zich steeds, in woord en geschrift, als een man doen kennen, die de denkbeelden over evolutie aan de menschelijke samenleving toetsend, deze — getrouw aan de traditie van zijn geslacht — op den voorgrond heeft geplaatst.

Na zijn eerste werk over „Municipal Trade”, dat meer op sociaal-oeconomisch gebied ligt, heeft Darwin op 74-jarigen leeftijd thans zijn na ernstige overdenking gerijpte overtuiging omtrent de behoefte en noodzakelijkheid van eugenetische hervorming in een boekdeel neergelegd. In tegenstelling met vele andere Engelsche en Amerikaansche boeken over eugenetiek, treft het door een grootere soberheid, terwijl het minder rijk is aan opgestapeld feiten-materiaal.

Men krijgt telkens den indruk, dat eerst na wikkelen en wegen en argumentatie van alle kanten — zooals wij dat ook in Charles Darwin's geschriften kennen — een opinie zich heeft gevormd. In een biologische sfeer opgegroeid, is Darwin zelf niet biologisch geschoold. Er zijn dan ook ongetwijfeld lacunen en kleine onjuistheden bij de bespreking der erfelijkheid — plaatsen, welke een bioloog

wellicht beter zou hebben gezegd of aangevuld. Anderzijds hebben wij juist daaraan den vaak origineelen kijk op de dingen en menig oorspronkelijk toelichtend beeld te danken.

Na een inleiding over evolutie en erfelijkheidswetten, de verhouding tusschen erfelijkheid en levensvoorwaarden, komen een reeks van onderwerpen op sociaal gebied ter behandeling, welke men van een eugeneticus verwacht. Deze beschouwingen zijn niet in enkele woorden samen te vatten. Men moet ze lezen, zooals ze gerijpt zijn bij den grijsaard, die de eugenetische beweging in Engeland gedurende zoovele jaren heeft geleid. Men zal dan zien, dat men met Darwin, zooals hij het zelf uitdrukt, somtijds gaat binnen de muren van Utopia. „Maar heeft ooit iemand, die nimmer trachtte zich in dat tooverland een weg te banen” — aldus Darwin — „tot den vooruitgang op maatschappelijk gebied bijgedragen?” In Utopia toeft echter een Engelschman met een helderen blik, niet lang; practische voorstellen voor verschuiving der voortplanting in verschillende lagen der maatschappij, voorstellen tot verbetering der volksregistratie, tot segregatie der erfelijke defecten enz. ontbreken niet. Wat de eerste betreft, staat hij op het standpunt van Galton, dat de voortplanting der meerwaardigen — in den ruimsten zin — bevorderd moet worden. Darwin behoort verder tot de eugenisten, die na lang beraad voorstanders zijn geworden der N.-M.-propaganda onder paupers, zooals deze thans te Londen beoefend wordt. Op dit gebied zullen velen zijn meening niet deelen.

Een waardig slot aan dit ernstig boek vormt het hoofdstuk over „eugenetiek en het levensraadsel”, waar de schrijver voor zich zelf getracht heeft religie en wetenschap, welke beide voor een eugenetische hervorming noodig zijn, hoewel beider arbeidsgebied gescheiden dient te blijven — desniettemin tot samenklank te brengen.

M. A. v. H.

Karl Beth: Religion und Magie. Zweite umgearbeitete Auflage. 421 blz., B. G. Teubner, Leipzig und Berlin, 1927. Prijs 16 RM.

De tweede druk van het bekende werk van Dr. Karl Beth is nu omgewerkt en onder een iets andere titel (de eerste druk van 1914 droeg de titel van „Religion und Magie bei den Naturvölkern”) verschenen. De omwerking heeft bestaan in een nadere uitwerking van enige gedeelten, een juistere formulering van andere, terwijl ook een enkel nieuw hoofdstuk als „Gott, Dämon, Hochgott”, aan deze uitgave is toegevoegd. De indeling van het werk bleef overigens dezelfde, alleen heeft een duidelijker verdeling in paragrafen het gebruik van dit werk vergemakkelijkt. Het spijt me echter, dat de zo overzichtelijke literatuurlijst, die de eerste druk vergezelde, bij de tweede verviel.

Het werk van Beth heeft mijns inziens zijn grootste verdienste door de wijze waarop achtereenvolgens de verschillende bestaande theorieën over het ontstaan van religie en magie, van b.v. Tylor, Frazer, Marett, Preuss, Durkheim, Wundt, om slechts enkele namen te noemen, worden behandeld. Voor iemand die graag eens met de verschillende richtingen en opvattingen in de Ethnologie wil kennis maken zonder de tijd of de gelegenheid te hebben de vertegenwoordigers dier opvattingen en richtingen zelve te raadplegen, is dit boek een prachtige voorlichter. Ook de uiteenzettingen in het 4e Hoofdstuk „Die unsinnliche Kraft”, (hoe veel beter is dit woord als het in de vorige druk gebruikte „übersinnliche”) verhogen de waarde van dit boek zeer.

Toch moet mij van het hart, dat het werk van Beth, voor hem, die het geheel bestudeert, niet in alle opzichten bevredigend kan zijn. Een werk als dit heeft als eerste eis, een duidelijke uiteenzetting van wat de schrijver onder de reeds zoveel gebruikte en misbruikte woorden „magie” en „religie” verstaat, van waar voor hem het verschil in wezen tussen beide ligt, zo hij al een verschil aanneemt.

In de tweede druk voldoet Beth daaraan beter dan in de eerste. Hij zegt nu: „Religiosität ist deshalb schwer zu definieren, weil sie, wie die Beobachtung uns wieder und wieder aufdrängte, sich in Polaritätserscheinungen äussert, von denen bald die eine, bald die andere vorschlägt oder auch allein vorhanden ist" (blz. 375). Maar toch blijft hij bij wat hij in de eerste druk, zij het dan in andere vorm, neerschreef: „Auf dem Gebiete der psychischen Haltung besteht der Grundunterschied zwischen Religion und Magie" (blz. 376). Maar hij gaat tans verder. Het gevoel van aanbidding, verering, enz. dat de religie kenmerkt, brengt spoedig een ethiese inslag en dit brengt weer tot de verpersoonlijking van de „unsinnliche" krachten (blz. 376 vgl.). Naast het louter verschil in geesteshouding kan hij dan nu een ander verschil, meer in de fenomenale wereld tot uiting komende, aannemen. Dit is in zoverre een verbetering, als Beth blijkbaar nu zelf voelde, dat hij met de definitie zoals hij hem vroeger gaf en die het verschil tussen religie en magie *enkel* zag als een verschil in geesteshouding, in botsing kwam met de rest van zijn werk, waarin hij voortdurend de fenomenale wereld beschouwt. Toch kan ook deze nieuwe vorm mij nog geenszins bekoren. Afgezien nog van het feit dat hij, door zo de nadruk te leggen op de verpersoonlijking van de kracht als een religieus gebeuren, een zeer gevaarlijk punt aanroert — hoeveel persoonlijk gedachte krachten werden toch, in wat men in de M. E. zwarte magie noemde, gebruikt — geven hem ook deze uiteenzettingen nog steeds niet het recht om nu een gehele paragraaf te wijden aan de fenomenologie der magie. Hoe toch kan hij, met zijn opvatting, dat het verschil in wezen tussen magie en religie in de eerste plaats is een verschil in geesteshouding, ooit van een bepaald phaenomen zeggen „het is magies" of „het is religieus"; daarvoor zou hij toch telkens weer in de ziel van de betreffende mens moeten kijken. Het beste bewijs voor de incongruentie van dit alles is te lezen in wat Beth over het vasten zegt; b.v. op blz. 238 „Das Fasten selbst ist ein religiöser Brauch", en op blz. 240 „Es gibt sonach eine religiöse und eine magische Wurzel der Askese wie aller ekstatischen Mittel". Het is één van die gedeelten welke bij de tweede druk grondig zijn omgewerkt, daar Beth zelf het onmogelijke hier schijnt te hebben gevoeld. Het succes van de omwerking is echter nog steeds niet groot te noemen.

Zo heb ik dan naast de goede zijde van het werk ook het mijns inziens minder geslaagde gedeelte genoemd, een gedeelte dat overigens het boek niet minder, doch eerder meer het bestuderen waard maakt. Niets is toch bij een boek van groter waarde dan dat de lezer gedwongen wordt zich telkens rekenschap te geven van wat de schrijver wil en hoe hij zelf er over denkt. Daartoe geeft het werk van Beth alle aanleiding.

H. TH. FISCHER.

Dr. A. J. P. van den Broek: Praehistorie van den Mensch. 168 blz. W. P. van Stockum & Zoon, Den Haag, 1926. Prijs fl. 2.75, geb. fl. 3.75.

In dit boekje, een in uitgebreiden vorm opgesteld verslag der reeks voordrachten over de praehistorie van den mensch, door den schrijver gehouden voor het Genootschap „Diligentia" in Den Haag, dus voor leeken meerendeels van algemeene belangstelling en ontwikkeling, worden op zeer heldere, bevattelijke en tevens overzichtelijke wijze uiteengezet de stand onzer tegenwoordige kennis betreffende den vóórhistorischen mensch en de vraagstukken, welke dienaangaande thans aan de orde zijn. Van den Broek bezit de gave ook den niet-deskundige te boeien en in ruimen kring voor zulke vraagstukken belangstelling te wekken. Enkele zaken vielen mij op bij het lezen van dit boekje. Zoo b.v. dat hij op pag. 107, waar sprake is van het praehistorisch onderzoek in Zuid-Limburg, verzuimt, de aandacht te vestigen op de zeer belangrijke en recente onderzoekingen aldaar van Dr. A. E. van Giffen. Op blz. 127 verdiende m.i. met name vermelding het interessante jong-palaeoli-

tische beeldje, onlangs gevonden te Kostienki in Rusland, van belang vooral ook daarom, wijl uit deze merkwaardige vondst gebleken is, dat over een zeer groot gebied van Europa, zich uitstrekkend van de Pyreneeën tot ver in Rusland, in het jong-palaeolithicum zeer overeenkomstige skulpturen zijn vervaardigd, vetlijvige vrouwenfiguren voorstellend.

Ten onrechte zegt Schr. op dezelfde bladzijde, dat mannenfiguren uit deze periode niet bekend zijn. Men heeft toch bij Brünn een ivoren beeldje gevonden, nevens skeletresten van den mensch, hetwelk een duidelijk te herkennen mannelijk individu voorstelt. Gaarne zou ik gezien hebben, dat Schr. ook de op het palaeolithicum volgende vóórhistorische perioden, het neolithicum en de metaaltijden, in zijn beschouwingen had opgenomen, waardoor het mogelijk zou zijn geworden den lezers duidelijk te maken, hoe de verdere ontwikkeling van den praehistorischen mensch heeft plaats gehad.

Misschien kan Schr. in den, naar wij hopen spoedig verschijnenden tweeden druk van dit voortreffelijke werkje met dezen wensch rekening houden?

K. de Z.

Felix Speiser: Im Dúster des Brasilianischen Urwalds. Stuttgart 1926, Verlag von Strecker und Schröder. 320 blz. prijs M. 12.—, geb. M. 15.—.

Felix Speiser heeft eenige weken (tusschen Sept. en Dec. 1924) doorgebracht bij de Aparai-Indianen aan de Rio Paru. Zijn doel was cinematografische opnamen te verkrijgen van een natuervolk; dat hij juist hier te land kwam, was voornamelijk op advies van Theodoor Koch-Grünberg.

De wederwaardigheden van zijn reis en van het verblijf bij de Aparai heeft Speiser te boek gesteld. Zijn werk heeft niet de diepten, welke ethnografen als Koch-Grünberg of Von den Steinen bereikten; ook mist hij den goedigen humor van den laatste. Maar zijn boek is niet onverdienstelijk. Bijzonder om de levendigheid; natuurtafereelen, zooals de stroomversnellingen van de Paru, of de indrukken, welke het oerwoud wekt, zijn met gevoel beschreven; het armzalige leven van de Caboclo's wordt zuiver geschilderd.

Uit den aard der zaak moeten de ethnografische mededeelingen lijden door den korten duur van het verblijf en doordat Speiser de taal niet kende. De gesprekken werden gehouden in het Portugeesch.... „leider verstummte das Gespräch sehr bald wenn es völkerekundliche Dingen berührte....“

Maar Speiser heeft wel scherp waargenomen en daardoor vertelt hij ons allerlei interessante dingen. Het ontgaat b.v. zijn aandacht niet, hoe het mannenhuis een kegeldak heeft, doch de gewone huizen het langwerpige type vertoonen; hoe de gewone manier van begraven is het hurkgraaf, maar dat hiernaast de verbranding vermeld wordt van de Tuschauas en Piagis — feiten, waaruit Speiser afleidt, hoe twee culturen over elkander hier zijn aan te wijzen. En voor een speurder zijn in het boek vele typische trekjes te vinden. Zoo is b.v. de mededeeling over het verwennen van kinderen door de Aparai (blz. 197) een bijdrage tot de belangrijke lijst, die Prof. Steinmetz verzamelde in zijn Strafe (II p. 181-189).

Keurige, vaak belangrijke foto's, sieren het boek.

A. v. DEURSEN.

F. Baudhuin: La Structure économique de la Belgique. 238 blz. A. Dewit, Brussel, 1926. Prijs fr. 7.50.

Dit is het werk van een optimist. De zwartkijkers moeten hem gelooven, hij rekent ze voor, dat het met België niet zoo slecht gesteld is na den oorlog, als ze wel denken. Als we hem op zijn woord gelooven, want bronnen geeft hij niet aan, dan blijft er inderdaad niet veel over van de verarming na den oorlog, der lageren levensstandaard, het mindere sparen enz. Waarom er dan zoo hard geklaagd wordt? De schrijver geeft eene psychologische verklaring: Die er over

schrijven, zijn de intellectueelen; juist de klasse, die het meest te lijden heeft gehad in materieel opzicht.

Econoom en sociograaf zullen met vrucht deze cijferrijtjes doorwerken omtrent in- en uitvoer, winsten in het bedrijf, spaarkassen, nationale schuld en leefwijze der bevolking. Verrassende kijkjes worden er soms gegeven. We denken er immers zelden aan, dat de landbouw in België minstens even belangrijk is als de industrie (33); dat vrouwenarbeid en dienstbodennood zóó in kunnen werken op den aanvoer van blikgroenten (45); dat duivenhouden zoo'n kostbare geschiedenis is (56)!

Storende fouten hadden beter gecorrigeerd moeten worden, zie bijv. blz. 136 7e r. v. o. waar millioen vervangen moet worden door milliard en blz. 137 waar voor Engeland per hoofd in 1924 wordt opgegeven 1.050 goudfrank. (Dit moet tienmaal zooveel zijn).

Volgens de inleiding kwam het den schrijver gewenscht voor van de malaise te geven „périodiquement le diagnostic”. Zou dit in Nederland ook niet periodiek gewenscht zijn; in een zelfde handig formaat; voor denzelfden matigen prijs!

W. R. HEERE.

Val. Fallon: Les Allocations familiales en Belgique et en France. A. Dewit, Brussel, 1926. Prijs fr. 7.50.

In Leuven is eene „Société d'études morales, sociales et juridiques”, welke uitgaven in Nederland te weinig bekend zijn en die beter lot verdienen. Vóór 1914 gaf zij een twaalfstal werken uit, waarvan ik vooral wil noemen *A. Vermeersch: La Tolérance* (3e druk 1922, 430 blz. 10 frs) en *C. Campioni: L'Etat et l'enfant* (497 blz. 1914). Deze werken zijn thans zeer schaarsch geworden. Het laatste deel: *H. Demain: Les migrations ouvrières à travers la Belgique* is zelfs bij den brand van Leuven vernietigd.

Gaarne vestigen we de aandacht op de nieuwe serie, waarvan dit tweede deeltje vooral sociologen en sociaal-economen een kijkje zal geven op hetgeen België en Frankrijk deden in wat wij zouden noemen „kindertoeslagen”.

De schrijver, wiens *Principes d'économie sociale* (450 blz. 3e druk 1924, 10 fr. Ch. Beyaert, Brugge) in drie jaar drie drukken mochten beleven (ze verdienen het om hun rijken inhoud) is, als weinigen, thuis op dit stekelige terrein.

Hij plaatst zich terecht op het standpunt, dat *salaris = betaling van verrichten arbeid* en dus niets te maken heeft met toelagen voor 't bezit van kinderen. Dit laatste, de opvoeding van kinderen, acht hij een dienst aan de gemeenschap bewezen, die dus door de gemeenschap vergoed moet worden. Hij is geen voorstander van het z.g. absolute familieloon, dat zoo hoog zou moeten zijn, dat een gemiddeld gezin ervan bestaan kan. Zodoende zou de toeslag worden eene tegemoetkoming aan groote gezinnen. Wat is immers een gemiddeld gezin? Vroeger wellicht 4 of 5 kinderen, thans voor België wellicht 2. Wordt het salaris hierop ingesteld, dan komen in goeden doen de zeer talrijke families met één of geen kind.

Schrijver wil dus van het eerste kind af eene toelage geven, zoo noodig progressief; hij wil eveneens rekening houden met het salaris der ouders, met voortgezette studie enz. De staat zal aan ieder huisgezin deze toelagen uitkeeren en het geld daarvoor vinden in eene belasting, waarin ongehuwden en gezinnen zonder kinderen meer zullen bijdragen. Vele cijfers geeft het boekje over deze belasting, over staats- en particuliere kassen, over kindertal enz.

Maar ten slotte blijft voor ons over deze groote vraag: Moet niet eerst aangeetoond worden, dat de groote gezinnen een voordeel zijn voor den staat en daarom aanspraak mogen maken — als recht — op staatstegemoetkoming? De schrijver beantwoordt deze vraag niet, maar belooft er eene afzonderlijke studie over te zullen schrijven.

W. R. HEERE.

Bevrijding. Opstellen van Clara Meyer-Wichmann. 213 blz. N. V. U. M. van Loghum Slaterus en Visser, Arnhem 1924. Prijs f 1.95, geb. f 2.70.

De opstellen, in dezen bundel na haar vroegen dood door den echtgenoot van Clara Wichmann verzameld, geven een blik op de laatste jaren van het leven der schrijfster. Ze behoorde toen wel overtuigd tot de linkerzijde der socialistten, maar keerde zich toch welbewust af van de Moskovitische methoden.

Wie haar gekend heeft, zal ook in dezen bundel de begaafdheid der schrijfster weldra herkennen: klaarheid van formuleering, nooit ontbrekende bewogenheid van gemoed, uitgebreide wijsgeerige kennis, origineele blik op schijnbaar onverbonden verschijnselen.

Hoewel overtuigd van de noodwendigheid eener radicale verandering onzer cultuur-instellingen, wist zij blijkens dezen bundel in de laatste jaren meer te waardeeren in andere zienswijzen.

De inhoud bestaat o.a. uit enkele opstellen van historischen aard. De theorie van het syndicalisme wordt met kennis van zaken beschreven, en dit blijft vermoedelijk nog geruimen tijd waarde behouden. — Haar mededeelingen over het (nieuwe) russische huwelijks- en familierecht brengen haar tot vergelijking met de Nederlandsche wetsbepalingen aangaande hetzelfde onderwerp. Zij verheugt er zich over, dat het Russisch wetboek nagenoeg geen dwingend recht inhoudt, zoodat het meer den weg naar een nieuwe gezinsmoraal *effent* dan *baant*. — In het stukje over Krapotkin is de waardeering ook vooral deze, dat hij de ordening, die vanzelf uit de sociale gemeenschap kan opkomen, in het licht stelt.

Geen wonder, dat iemand met zulk een interesse het pleit voert voor „toestaan” en vrije persoons-ontvouwing in de bestaande instellingen zoowel als in de komende. De druk op de persoon, die haar verhindert, uit zichzelf voort te ontwikkelen, hindert haar in het bestaande strafrecht. Zij pleit voor verwijdering van het vergeldings-element uit de straf, acht deze vergelding in wezen toch altijd wraak, komt op voor beperking van de rechteloosheid der huisdieren, wil in de criminaliteit vooral de aandacht gevestigd zien op de sociale oorzaken der misdadigheid.

Onder hare socialistische geestverwanten pleit zij eveneens voor het recht van den enkeling, voor de beteekenis van de groote persoonlijkheid ook bij historisch materialistische opvatting. Tegenover Henriëtte R. Holst houdt zij staande, dat geweld en dwang in de revolutie geen onvermijdelijke methoden zijn. Ook corrigeert zij de bij mevr. Holst aan te treffen fatalistische opvatting van het determinisme.

Onder de intellectueelen voert zij gaarne het woord ter verdediging van socialisme en radicalen ommekeer, zoowel onder studenten als ouderen.

Den achtergrond van haar motieven kan men opmaken uit enkele opstellen over filosofie van de geschiedenis en over religie (verleden, heden en toekomst; fragmenten over licht en duisternis).

Het heeft geen zin, op een posthume uitgave kritiek te oefenen. Daarom moge deze kenschetsing volstaan. Over de hier voorgedragen denkbeelden zal trouwens onder de levenden nog genoeg worden gediscussieerd, ook allicht met de kritiek der wapenen in plaats van met het wapen der kritiek.

Ter voorbereiding van zulke discussie kan het wel zijn nut hebben, nu en dan een blik te slaan in dezen bundel. Men moet daarbij alleen in het oog houden, dat de eigenlijke kennis van personen en zaken wel eens den indruk maakt, niet op ruime waarneming te berusten. Dat is bijvoorbeeld ten aanzien van de strafbeschouwingen wel merkbaar. Misdad is hier meer bekend dan misdadiger. Intusschen, zoowel als document als ook voor inlichting kan het boekje dienst bewijzen.

H. T. DE GRAAF.

Jahrbuch für Soziologie, Band II, '483 blz. G. Braun, Karlsruhe, 1926. Prijs 16 Mark, gebonden 20 Mark.

Zooals we verwachtten is geschied. Dit jaarboek heeft zijn weg gevonden. Reeds spoedig na het verschijnen van het eerste deel meldde een volgende jaargang zich aan. Deze overtreft zelfs den voorafgaanden in omvang en bevat 23 lezenswaardige artikelen van geleerden van beteekenis, die tot 11 nationaliteiten behoren. De onderwerpen die zij behandelen kunnen geordend worden onder de categorieën wijsbegeerte en methodologie, sociale psychologie, sociale economie en mededeelingen omtrent de beoefening der sociologie in bepaalde landen. Bovendien bevat het boek nog een artikel over de wetenschap der politiek, benevens twee verhandelingen over de stelsels van Max Weber en Kelsen. Ook nu maakt de verscheidenheid een referaat in kort bestek onmogelijk, terwijl een keuze uit de aantrekkelijke verhandelingen slechts persoonlijke waarde zou hebben. Immers zij zou aan een bepaalde studiestof of wijsgeerige richting een voorkeur geven. We willen ons daarom ook nu verder bepalen bij de voorrede van prof. Salomon, daar waar deze zijn toelichtingen omtrent de beteekenis van de sociologie in verband met het doel van het boek voortzet.

Deze toelichtingen dragen thans een min of meer verdedigend karakter. Waarschijnlijk zal men tegen hem opgemerkt hebben, dat zijn opvatting omtrent de nieuwe geestesrichting in het voorwoord van den eersten jaargang uiteengezet. (zie onze mededeeling daarvan in den tweeden jaargang van dit tijdschrift, pag. 354 bovenaan), een eenzijdige is en dat ook andere richtingen in het jaarboek tot uiting komen. Dit laatste geeft de samensteller toe. Het doel van het boek is een overzicht van de verschillende standpunten te geven om daardoor tot bezinning aanleiding te verschaffen. Daarbij zal door hem een neutraal standpunt ingenomen worden. Salomon verklaart daarop, dat de sociologie geen wijsbegeerte van de geschiedenis of van de beschaving is. Zij heeft het stadium der algemeenheden en het huldigen van de methoden van andere wetenschappen doorgemaakt om zich nu scherp van biologie, psychologie, ethnologie, oeconomie en rechtswetenschap af te bakenen, zoodat zij autonoom is. De sociologie is uiting van een algemeen veranderde geesteshouding met een collectief universeel uitgangspunt, waardoor de verhandelingen over andere wetenschappen en de methodenstrijd de beteekenis van een wereldbeschouwing verkrijgen, hetgeen Salomon „Soziologismus” noemt.

De strijd over de wereldbeschouwing heeft de wetenschap overvleugeld. Verder wijst de schrijver er terecht op, dat de sociologie in het methodologische stadium zich te veel geïsoleerd heeft en slechts de historische school met haar rijk materiaal de leegheid der speculatieve begrippen verhinderde. De buitenlandsche wetenschap, vooral de Angelsaksische met haar empirie, kan daardoor steun verleen.

Dit beeld van prof. Salomon omtrent de sociologie is ons niet volkomen duidelijk. Een nieuwe wereldbeschouwing van het sociale leven, die niettemin geen wijsbegeerte van geschiedenis en beschaving is, vraagt om nadere toelichting op dit punt, tenzij men aan de positieve wijsbegeerte geen wijsgeerig karakter toekent gelijk in Duitschland onder invloed van Kant tot voor korten tijd gebruikelijk was. Onzes inziens is de sociologie dit wel degelijk en moet zij dit als wetenschappelijke wereldbeschouwing noodzakelijkerwijze zijn. De scherpe afbakening van de sociologie ten opzichte van de andere wetenschappen, terwijl zij als wereldbeschouwing tegelijkertijd deze overvleugelt en op hen inwerkt, zullen we ons aldus kunnen verklaren dat de nieuwe wetenschap, in methodisch opzicht zelfstandig geworden, als nieuwe wereldbeschouwing op den inhoud van de zelfstandig gebleven wetenschappen, haar veranderenden invloed begint te doen gevoelen.

J. J. VON SCHMID.